ataol behramoğlu MUSTAFA SUPHİ DESTANI

ataol behramoğlu

MUSTAFA SUPHİ DESTANI

15.BASKI

Sadece İncelemek İçindir
Ücreti Yoktur
İnceledikten Sonra Siliniz ve Bulursanız Satın Alınız.

TERİN

Levent Şahverdi Arşivi

Kurucusu
KEMAL KARATEKİN

TEKİN YAYINEVİ

Levent Şahverdi Arşivi

ATAOL BEHRAMOĞLU
MUSTAFA SUPHİ DESTANI

Şiir

© *Tekin Yayınevi*
TÜRKÇE YAYIN HAKLARI

Yayın Yönetmeni
Halit Erdem Oksaçan

Kapak Tasarım
Erkal Yavi

15. Basım
Tekin Yayınevi I. Basım
Eylül 2012

Baskı ve Cilt
Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, No: 12
Topkapı / İstanbul
Tel.: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 11931

TEKİN YAYIN DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Ankara Cad. Konak Han, No: 15/A
Cağaloğlu - İstanbul
Tel.: (0212) 527 69 69 - 512 59 84 Fax: (0212) 511 11 22
http://www.tekinyayinevi.com
E-posta: info@tekinyayinevi.com
Sertifika No: 12336

ISBN: 978-9944-61-045-2

Levent Şahverdi Arşivi

Ataol Behramoğlu

MUSTAFA SUPHİ DESTANI

ŞİİR

Levent Şahverdi Arşivi

ATAOL BEHRAMOĞLU

Ataol Behramoğlu Çatalca'da doğdu. Çocukluğunun ilk yılları Kars'ta geçti. İlk-orta öğrenimini babasının görevi nedeniyle bulundukları Çankırı'da tamamladı. 1966 yılında Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İlk şiir kitabı "Bir Ermeni General" 1965'te, 60'lı yıllar toplumcu şiirinin öncü yapıtları arasında kabul edilen "Bir Gün Mutlaka" 1969'da yayımladı. 1970-74 yıllarında Londra, Paris ve Moskova'da yaşadı. Moskova Devlet Üniversitesi'nde Rus dili ve edebiyatı üzerine çalışmalar yaptı. Özellikle Paris'te, Türkiye'deki 12 Mart 1971 sonrası baskıcı yönetime karşı yürütülen savaşıma etkin olarak katıldı. Ülkeye döndükten sonra İstanbul Şehir Tiyatroları dramaturg kadrosunda görev aldı (1974-1980). 12 Eylül sonrasında "Ne Yağmur... Ne Şiirler" adlı şiir kitabının toplatılıp imhasına karar verilmesi üzerine, bir süre Selimiye Kışlası'nda gözaltında tutuldu. 1982'de Barış Derneği Davası nedeniyle tutuklandı. Cezaevinde bulunduğu sırada "Asya Afrika Yazarlar Birliği LOTUS Edebiyat Büyük Ödülü"nü kazandı. Yaklaşık bir yıllık tutukluluğun ardından serbest kaldıktan sonra ağır hapis cezasına çarptırılması nedeniyle 1984 sonunda ülkeden ayrıldı. Tüm suçlama ve mahkûmiyetlerin aklanmayla sona ereceği 1989'a kadar yaşadığı Paris'te, "Anka" adlı Türkçe-Fransızca edebiyat dergisini çıkardı. Sorbonne Üniversitesi "Centre de Poétique Comparée" bölümünün çalışmalarına katıldı. Bu yıllarda birçok ülkedeki toplantılarda, şiir dinletileri ve uluslararası edebiyat günlerinde şiirlerini okudu. Demokrasiye dönülmesi için yürütülen savaşımlarda yer aldı. Ülkeye dönüşünde Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanlığı'na seçilerek iki dönem bu görevde bulundu. Tüm ülkeyi şiirlerini okuyarak dolaştı. Toplumcu dünya görüşü, yenilikçi edebiyat anlayışı ve eylemci aydın kimliği

Levent Şahverdi Arşivi

ile çok sayıda okur kitlesinin sürekli ve eksilmeyen ilgisini kazandı. Kimileri ünlü müzikçilerce bestelenen şiirleri, belli başlı bütün dünya dillerine çevrilerek kitap, dergi ve seçkilerde yayımlandı.

Şiir kitaplarının yanısıra deneme, eleştiri, gezi, çocuk yazını, tiyatro ve çeviri alanlarında da ürünleri bulunan Ataol Behramoğlu, *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarıdır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden emekli olduktan sonra çeşitli vakıf üniversitelerinde Rus Dili Edebiyatı profesörü titriyle öğretim üyesi olan 2008'de Uluslararası Puşkin Madalyası ile ödüllendirilen ilk Türk şairidir.

BİRİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

11 Mayıs 1971 tarihinde, Paris'te, "Yeni Çağ" gergisinde Mustafa Suphi'nin yaşamı ve eylemiyle ilgili küçük bir yazı okumuş, bu konuda bir destan yazılabileceğini düşünmüş ve hemen o gün o yazı üzerinde çalışmaya koyulmuştum. O tarihte Mustafa Suphi ile ilgili bilgilerim söz konusu yazıdaki genel bilgilerin ötesinde değildi. Destanın ilk dizelerini yazarken yıllarca sürecek bir çalışmaya başlamış olduğumu doğrusu bilemezdim.

Çalışma ilerledikçe, Mustafa Suphi'nin yaşamını ve eylemini kavramak ve destanlaştırmak için genel bilgilerin yetmeyeceğini, Mustafa Suphi'nin yaşamı ve eylemi üzerine ayrıntılı bilgilerin yanı sıra, yaşadığı ve eylemde bulunduğu yıllarda, Türkiye'de ve Türkiye ile ilgili olarak tüm dünyadaki toplumsal olayları öğrenmek, kavramak gerektiğini anladım.

Böylece, 1971-72 yıllarında Paris'te, 1973-74 yıllarında Sovyetler Birliği'nde, konusuyla ilgili, Türkçe ve birkaç yabancı dilde (Bibliothéque Nationale'de, Lenin Kitaplığı'nda ve başka kitaplıklarda) bulabildiğim tüm kitapları, gazete ve dergi koleksiyonlarını, doktora tezlerini incelemeye, notlar almaya koyuldum. Bir yandan da, kendimce en can alıcı noktaları seçip ayırıyor, bunları şiirleştirmeye ve destanın genel kompozisyonu açısından bir denge oluşturmaya çalışıyordum. Diyebilirim ki çalışmamın en zorlu yanı, bir bilgi yığını içinden, destan için en gerekli olanları seçip ayırmak oldu. Bu çalışma, Türkiye'ye dönüşümden sonraki beş yılı da kapsayarak (zaman zaman çeşitli nedenlerle kesintiler ve bazen umutsuzluğa düşüşlerle), destana önsözü yazmakta olduğum şu güne kadar sürdü.

Artık, ilk dizelerini yazdığımda "Mustafa Suphi ve Arkadaşları İçin Bir Destan Denemesi" diye adlandırdığım çalışma-

Levent Şahverdi Arşivi

nın tamamlanmış olduğunu düşünüyor ve "Sanat Emeği" Dergisi'nde yayımlanan parçalardan sonra, destanın tümünü de okura sunma cesaretini kendimde buluyorum.

Bir sanat yapıtı, bu destan çalışmasında olduğu gibi, somut tarihsel bilgilere, gerçeklere en büyük ölçüde dayanmış da olsa, sonuçta onun başarısını sağlayacak olan şey, yarattığı bütünsel imgenin etkililiği, inandırıcılığıdır. Bu da, edinilen bilgilerin sağlamlığına, çeşitli sanatsal yöntemlerin kullanılış başarısına ve sanıyorum ki hepsinin üstünde olarak yazarın içtenliğine bağımlı bir olgudur.

Bu destan çalışması sırasında, süslemelerden, abartılardan elden geldiğince kaçınmaya, olayların kendiliğinden akışını, devingenliğini, dinamiğini yakalayıp yansıtmaya ve bu dinamik içinde Mustafa Suphi'nin yaşamı ve eyleminin yerini belirtmeye çalıştım. Bu yüzden, zaman zaman, belki gereğinden çok nesnel kalmaya özen gösterdim. Gereksiz ayrıntılardan ayıklanmış, özgün kompozisyona oturtulmuş olayların zaten kendiliğinden çarpıcı gerçekliğini öznel araya girişlerle zedelememeye çalıştım. Bilincine varmadığım, benliğimde duymadığım hiçbir bilgi ya da duyguyu destana koymadım. Bu yüzden, bir çırpıda çıkan şiirler olduğu kadar, beni yıllarca uğraştıran bilgi ve betim ayrıntıları da oldu. Bazı sözcükleri, betimleri, en doğrusunu, en yalın ve özlüsünü bulabilmek için yıllarca kafamda dolaştırıp durdum.

Yakın tarihimizin bunca büyük ve her alanda pek çok araştırmalara ve çalışmalara konu olacak bir olgusuna bir ozan olarak yaklaşabilmenin sevincini duyuyorum. *Mustafa Suphi Destanı*, içerdiği konunun ülkemizin toplumsal yaşamında daha canlı ve güncel olmasına, daha derinliğine kavranılması ve tartışılmasına katkıda bulunabilirse; öte yandan, bir şiir türü olarak "destan"ın olanakları, kapsamı, özellikleri, günümüz şiirinde yeri ve önemi üzerinde yeniden düşünülmesine yol açarsa görevini yerine getirmiş olacaktır.

İstanbul, Eylül 1979

Levent Şahverdi Arşivi

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

Mustafa Suphi Destanı ilk kez 1979'da İstanbul'da, ikinci kez 1985'te Almanya'da basıldı. Üçüncü basımı yine İstanbul'da yapılıyor (1990). Bu arada "Halk Oyuncuları"nca sahnelendi. Stockholm'de, Paris'te, Berlin'de, Amsterdam'da, Avrupa ülkelerinin başka kentlerinde ve geçen yıl Avignon Uluslararası Tiyatro Festivali'nde izleyiciye sunuldu.

Şiir kitaplarım içinde en çok övülen ve yerilen de *Mustafa Suphi Destanı* oldu. Yergilerin övgülerden daha çok olduğunu belirtmeliyim.

Kompozisyon bakımından destanın en aksayan bölümü, üçüncü bölümüdür. Uzun kesintilerle de olsa, sekiz yılı kapsayan bir çalışma sürecinin, çeşitli nedenlerle, en kısa dönemine sığdırıldığı için. Bu aksaklık, destanın sahnelenişi sırasında da kendini duyurmuştu. Kitabı yeni basım için gözden geçirirken, bu bölümde kompozisyon bakımından bazı değişiklikler yaptım. Yine aynı bölümde içerik bakımından da bir iki değişiklik söz konusu. Fakat bunlar destanın genel yaklaşımını ve akışını değiştirecek nitelikte şeyler değil.

Mustafa Suphi Destanı ile ilgili olarak Birinci Basıma Önsöz'de söylediklerime ekleyecek, ya da onlardan çıkaracak bir şey yok. *Mustafa Suphi Destanı*'nı isteyen yorumlanmış ve özetlenmiş bir tarih, isteyen bir şiir olarak alabilir. Fakat alışıldık türde bir şiir olmadığı kuşkusuz. Hele fazlaca yüksek sesle ve heyecanlanarak okumaya hiç gelmeyeceği kesin.

Mustafa Suphi Destanı'nın şiir çalışmalarım içinde kendine özgü, içerik bakımından da biçim bakımından da üstünde düşünülmeye değer bir yeri olduğuna inanmayı sürdürüyorum...

İstanbul, Ağustos 1990

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

YENİ BASIMA ÖNSÖZ

"Mustafa Suphi Destanı" Ağustos 1990'daki 3. basımından sonra, Adam Yayınevince 3 ciltte toplanan toplu şiirlerin 3. kitabı *"Kızıma Mektuplar"*ın içinde toplam olarak 10 kez basıldı ve bir kez de Tekin Yayınevi'nce yayımlandı. Şimdi yine ayrı basılmasını uygun gördüğüm ve bundan sonra böyle devam edecek olan kitabımın 15. basımı yapılmış oluyor.

*"Mustafa Suphi Destanı"*nın, üzerinde en çok çalıştığım, kafa yorduğum şiir kitabım olduğunu söyleyebilirim. Yine de gerek kompozisyon, gerek içerik bakımından, özellikle 3. bölümde içime sinmeyen yerler vardı. Dikkatli okur, bu basımda, bazı sözcük değişikliklerini, görünüşte ufak tefek de olsa içerik ve kompozisyon bakımından bence önemli bazı ekleme ve çıkarmaları görecektir. Şimdi onu daha bir güvenle, içime daha bir sinmiş olarak yayıma sunarken, ilk basımı sonrasındaki değerlendirmesiyle sevgili Hasan İzzettin Dinamo'yu saygıyla ve özlemle anıyorum:

"Ataol Behramoğlu salt bir destan (Mustafa Suphi Destanı) yazmadı. Yaşam öğesi yitip gitmiş olan bir devrin kurbanının canlanmasına yardım edecek birçok değerli bilgiyi de yıllarca süren araşırıcı zekâsıyla bulup yerli yerine koydu."

A. Behramoğlu, İstanbul Büyük Ada, Temmuz 2012.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

I. Bölüm

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

1

Karadeniz
ıssız, karanlık
bir denizdir;
tasalı
kırgın;
ve bir göl gibi
sıkışıp kaldığı
karaların
kıskacında
bunalmış gibidir.
Kıyılar boyunca
uzanan yamaçlar
bütün mevsimlerinde
yılın
ince bir pusla
örtülüdür;
ve tütün tarlalarının
fındık bahçelerinin
ormanların
fundalıkların
ve yürek dondurucu uçurumların
kıyısından geçen bir otobüs yolcusu
başta koyu, ıslak ve derin olanları gelmek üzere
yeşilin
bin bir çeşidini görür.

Levent Şahverdi Arşivi

Karadeniz
ıssız
karanlık
bir denizdir.
- Bildiğim kıyıları hiç değilse;
Sinop'tan
Rize'ye kadar uzanan
bir bölge.-
Ve geniş göğüslü
boz renkli dalgalar
gitgide irileşerek
yaklaşıp
kayalara çarpar
sonra bir ıssızlığa çekilir gibi
çekilirler geriye...
Mustafa Suphi
bu kıyılarda doğdu işte.
Giresun
1883.
Sonra Şam ve Kudüs
ilköğrenim.
Babası Ali Rıza Bey
görevine ve padişahına bağlı
binlerce kalem efendisinden
biriydi belki.
Belki de -ve daha çok
öyle olsun istiyor gönlüm-
İlk Osmanlı liberallerindendi.

./..

Levent Şahverdi Arşivi

Gerçi Saray
ve Bâb-ı Âli borçlarının
üç yüz milyon
altın liraya ulaştığını
ve Düyûn-u Umumiye'nin
ve *"Amele makulesine ilişkin*
*Polis Nizamı"*nın
anlamını
bilmesi beklenemezdi ama
baba oğul
el ayak çekildikten sonra
sokaklarında kentin
ve iyi, yufka yürekli
bir anne olan
Memnune Hanım da çekildikten sonra odasına
cildi gümüş işlemeli
ince, düzgün harflerle
sımsıkı doldurulmuş bir defterden
-bir arka odasında
cumbalı evlerinin
oturup bir sedire-
okumuş olmalılardır
şiirlerini
Namık Kemal'in...

./..

Levent Şahverdi Arşivi

Ve aklında
küçük Suphi'nin
kalmış olmalıdır belli belirsiz
büyük, uzak
yabancı bir kentinde dünyanın
padişahı devirmek için
gizli toplantılar yapan birileri...

Levent Şahverdi Arşivi

2

"Sana bu mektubu
aydınlık, serin
bir İstanbul akşamı
yazıyorum kardeşim.
Kulaklarımda günlerdir
uğultusu top seslerinin...
Yok, korkma
çok şükür
bir düşman ordusu
dayanmadı kapıya.
Bunlar
kendi toplarımız.
Ve Alman İmparatoru
II. Wilhelm hazretlerinin
Payitaht-ı Osmaniye'yi
ziyaretleri şerefine atılmaktalar...
İstanbul gerçekten
büyük zamanlarından birini yaşamakta...
Burada olmaman
yazık.
Düşün, belki de
devr-i saltanat-ı Abdülhamit'te
sokaklarda ilk kez
böylesine bir kalabalık...

./..

Levent Şahverdi Arşivi

Ve Alman generalleri komutasında
Alman silahlarıyla donanmış
yirmi beş bin asker-i Osmaniye'nin
aralıksız geçit törenleri...
Sana şimdi
bütün ayrıntılarıyla
anlatacağım, gördüklerimi,
sıkı dur, bilirsin
merakımı edebiyata...
Konukları taşıyan
Sultaniye vapuru
Dolmabahçe rıhtımına yanaştığında
Zat-ı Şahane
kendilerini orada bekliyordu.
Ve karşılıklı
birkaç iltifat sözünden sonra
başladı
geçit töreni...
Ve II. Wilhelm
Alman İmparatoru
ve Prusya Kralı aynı zamanda.
Ana tarafından da
Kraliçe Victoria'nın torunu...
-Sağ kolundan
epeyce kısa sol kolunu
belli etmeden gizlemeye çalışarak-
külrengi gözleri
soğuk bir gururla dolu
miğferi

./..

Levent Şahverdi Arşivi

ve bıyıkları
aynı doğrultuda
geçti
sarışın
sersem
ablak...
-İmparatoriçe
bir tavuskuşu gibi
kabarıyordu kocasının yanında.-
Ve Abdülhamid-i Sani
zat-ı melaiksimatı cihanbani hazretleri
faytonu yandan çarklı
dört atlı saltanat arabasına
çirkin bir Mısır tanrısı gibi kurulmuştu...
Hanedan-ı Âli Osman'a özgü
kıvrık burnu
ve hafifçe kamburuyla...
Ve "Padişahım çok yaşa"
diye yırtınan bir kalabalığın arasından
geçerken anlayamadım
düşünüyor mu, yoksa uyuyor muydu...
Ve ben orada
-önleyemediğim bir yürek çarpıntısıyla-
durmuş, izlerken bunları
tuhaf, ürkütücü
bir soru geliyordu aklıma:
Kimdir bu adamlar ve nerden
almışlar hükmetmek hakkını?..

Levent Şahverdi Arşivi

İşte sana
bir soru ki
çık bakalım
çıkabilirsen içinden...
Neyse dostum
mektubum uzadı
söyleyeceklerim de bitiyor zaten.
Sana bu mektubu
getiren arkadaşa güven.
Sen de ilk fırsatta
uzun, yürek ferahlatır
bir şeyler yazmayı unutma.
Erzurum Yıldız'dan
uzaktır ne de olsa...
Kardeşim, bir an önce
görüşmek umuduyla kucaklarım seni..."
İmza.
Bir tıbbiyeli...

Levent Şahverdi Arşivi

3

"Mektubunu
az önce aldım
ve okudum sonuna kadar.
Gökyüzünde kocaman yıldızlar
ve ipek gibi bir karanlık
ve içimde
tuhaf bir duygu var...
Hüznü de andıran
mutluluğu da...
Daha doğrusu
ikisi birden
ve aynı anda...

Bir şeyler okudum son zamanlarda
Namık Kemal'den
Ziya Paşa'dan
Suavi'den...
-Bulmak kolay olmadıysa da.-
Ve zorlayarak Fransızcamı
ve zaman zaman
kaybolsam da
arasında satırların
Rousseau adında bir düşünürden
bazı sayfalar.

Levent Şahverdi Arşivi

Diyor ki adamlar
artık saltanat
ve mucize devri
kapanmıştır...
Bugün insandır önemli olan
ve bizatihi
insanlıktır...
Hayır, belki de onlar bunu
bu açıklıkta söylemiyor...
Belki de ben
düşündüm bunları...
Ama mutlaka
bu yazarları
okuduktan sonra...
Ve sanırım senin sorun da
böylece buluyor yanıtını...

Levent Şahverdi Arşivi

Diyorum, insan
büyük, güzel
bir şeyler yapmalı...
Güzel ve haklı...
Ama nasıl
ve ne zaman?..
İşte bunları düşündükçe
o deminki duygu doğuyor içimde
hüznü de andıran
mutluluğu da...
Daha doğrusu
ikisi birden
ve aynı anda...

Levent Şahverdi Arşivi

Gökyüzünde
kocaman yıldızlar
ve ipek gibi bir karanlık
ve içimde tuhaf, karmaşık
bir duygu var...
İşte dostum
benden de bu kadar.
Tekrar teşekkür mektubuna.
Erzurum Yıldız'dan
uzaktır, doğru.
Ama yine de
İstanbul'da olmak başka...
İdadiyi bu yıl bitirip
oraya gelmek en büyük dileğim
ve mutlaka
hukuka gireceğim
kararım karar..."
İmza: Suphi...

Levent Şahverdi Arşivi

4

Ve II. Wilhelm
Alman İmparatoru
ve Prusya Kıralı aynı zamanda...
Payitaht-ı Osmaniye'yi
ziyaretinden sonra
*"Kutsal Topraklar"*a doğru
uzattı seferini...
Ve surlarda
*"Kâfir Türk"*ün
açtığı gedikten
zaferle girdi Kudüs-ü Şerif'e...
Ve çekildi Sion Dağı'na
imparatorluk sancağı...

Levent Şahverdi Arşivi

Sonra Şam'da
Selahaddin'in türbesi önünde
bir söylev veren imparator
cümle İslam âlemine
dostluk elini uzattı...
Ve hemen arkasından
bu söylevin
Deutsch Bank Berlin
başkanlığında
-ve birkaç Fransız şirketinin de katılmasıyla-
kuruldu
Bağdat Demiryolu Kumpanyası...
Yani Alman kapitalizminin yüz yıllık rüyası
başlıyordu gerçekleşmeye;
Berlin -Byzantium - Bağdat demiryolu...
Yani sınırsız petrol yataklarıyla Mezopotamya
ve sonsuz yeraltı
ve yerüstü kaynaklarıyla Anadolu
uysal bir cariye gibi sunuluyordu
genç bir emperyalizmin heveslerine...

Levent Şahverdi Arşivi

Fransız parlamentosunda Mösyö Delcassé
- kurmay heyetinden
yeni sömürgeciliğin-
dedik ki: *"Baylar*
istesek de istemesek de
kabul etmek zorundayız
bu emrivakiyi...
Sonra, Fransız kapitalizminin
yüksek çıkarları da
söz konusudur
unutmayınız ki..."
İngiliz parlamentosunda bir lord:
-Zamanın dışişleri sekreteri-
dedi ki: *"Eğer*
İngiliz kapitali de
alınırsa ortaklığa
karşı koymayacaktır, bu işe
Majestenin Hükümeti..."

Levent Şahverdi Arşivi

Rusya sessizdi...
Rus kapitalizmi
kendi derdine düşmüştü bu sırada...
Ve ilk demokratik devrimi
yüzyılın
büyük ağrılar içinden
doğmak üzereydi...
Ve çok geçmeden
-cam gibi parlak
ve keskin
bir pazar günü
1905 Ocağının-
giyip bayramlık giysilerini
karıları ve çocuklarıyla birlikte
Kışlık Saray'a doğru yürüyen
Rus işçi ve köylüleri
karlar üzerinde
kanlı çiçekler gibi
bin ölü bırakarak
geri çekildilerse de
devrim
başlamıştı bir kere
sürecekti...

Levent Şahverdi Arşivi

Mustafa Suphi
Hukuk Mektebi'nin
seçkin öğrencisidir bu yıllarda.
İnce, çelebi gözlüklü
gülümser bir delikanlı...
Ve ateşli militanı
Meşrutiyetçi hareketin...

Levent Şahverdi Arşivi

5

Suphi, Paris'e vardığında
Komüncülerin kanı
kurumamıştı daha...
Sosyalistler
Globe kurultayıyla
saflarını sıkılaştırmış
ve *Humanité*
az önce
başlamıştı yayımlanmaya...
Paris'te
ve bütün başkentlerinde
kapitalizmin
duyulurken alttan alta
uğursuz esintileri
emperyalist savaşın
bir yandan da
yer yer
ve devrimleşen
bir tempoyla
kızıl bayraklar yükselmekteydi...

Levent Şahverdi Arşivi

Genç adam
şaşırdı ilkin
çarpıp bu olağanüstü kargaşaya...
Şaşırdı fakat
çok geçmeden
başladı kavramaya
kuşaklar boyunca Jöntürkler'in
kavramadığı ya da
kavramak istemediği şeyleri...
Ve 1 Mayıs'ında 1906'nın
katıldı genel grevcilerin arasına.
Ve onlarla bir ağızdan
Enternasyonal'i söyledi...
Sonra Jaurès'i
dinledi bir gün
bir başka büyük kalabalıkta:
"Yiğitlik
gerçeği aramak
ve onu haykırmaktır...
Katlanmaz yiğit olan,
yalanın
geçici yasasına..."

Levent Şahverdi Arşivi

Ve yiğit Jean Jaurès
yalan ve ölüm kusan bir sistemin
bükülmez düşmanı...
Mitolojiden bir kahramana
yakıştırılabilecek hayatı
tröstlerin
kurşunlarıyla
durdurulmadan önce
alınyazısı kendisininkine çok benzeyecek olan
bir Türk delikanlısına da
bir şeyler öğretti...
Nitekim
yıllar sonra
1. Kurultay söylevinde
Komintern'in
Mustafa Suphi
şöyle diyecekti:
"Jaures'in dostları
kavgadan
hiçbir zaman el çekmediler.
Onlar dün
nasıl dövüştülerse
bugün de burada
Rusya'da
Türk devrim ocağını
yaratmak için dövüşmekteler..."

Levent Şahverdi Arşivi

Böylece
izlerken
Fransız işçi hareketini
-Sorbonne Siyasal Bilimler Fakültesi öğrencisi
bir tez hazırlarken
"Tarım ve Kredi Kooperatifleri" üstüne-
ve yılların biriktirdiği
bir tutkuyla
okurken ustalarını
bilimsel düşüncenin;
1907
Aralık sonlarında
Paris'te toplanan
Osmanlı Muhalifeyni Kurultayı
"efâl ve harekâtına karşı
hükümetin
silah ile mukavemet"
kararı almaktaydı...

Levent Şahverdi Arşivi

Ve 24 Temmuz
1908 sabahı
-içte ve dışta
artan baskılar karşısında-
ilan edildi
II. Meşrutiyet
ve 101 pare
top atışıyla kutlandı.
Ve belki
şaşıracaksınız ama
II. Abdülhamid
kendi eliyle
kapatılmış olup
ve otuz yıllık
zoraki bir tatilden sonra
yeniden toplanan
Meclis-i Mebusan'da
ayakta ve hürriyet kahramanı
olarak alkışlandı...

Levent Şahverdi Arşivi

6

Ve ilk eylemi Meşrutiyet Hükümetinin
demiryolu
tütün
ve tramvay işçilerinin
debbağların ve rıhtım hamallarının
grevlerini
kanla, terörle bastırmak oldu...
Ve az sonra ilanından Meşrutiyetin
grev yasağı
pekiştiriliyordu...
Ve mülkiyet hakkını
güçlendiren yasalar
çıkıverdi
kaşla göz arasında...

Levent Şahverdi Arşivi

Kanlı
korkunç
karanlık yıllar...
Balkanlarda kargaşa.
Bulgar Prensliğinin
tam bağımsızlık ilanı
yitirilişi Bosna-Hersek'in.
Girit'in
Yunanistan'a katılması.
Ve ilk halkası
siyasal cinayetler zincirinin:
"Serbesti" gazetesi başyazarı
Hasan Fehmi'nin katli...
Derken
"31 Mart vakası..."
Yankısı
Meşrutiyet toplarının
kulaklardan silinmemişken
bu kez
"Şeriat isteriz" çığlıkları...
-Ve kurmay heyetinde
Binbaşı Enver
ve Yüzbaşı
Mustafa Kemal'in de bulunduğu-
İttihat ve Terakki'ye bağlı
Hareket Ordusu
girerken İstanbul'a
son birkaç yüzyılını
imparatorluğun
kaplayan
bir kavgada
belki de bir dönüm noktasıydı bu...

Levent Şahverdi Arşivi

Ve "Yüce Hakan
Abdülhamid Han"
-Lenin'in tanımıyla
"Türk II. Nikola'sı"
Anatole France'a göre
"Kızıl Sultan-"
Otuz üç yıllık
bir saltanattan sonra
yuvarlandı tahtından
ve geçirsin diye kalan ömrünü
Selanik
Alâtini Köşkü'ne gönderildi...
Ve düştü
son birkaç sayfasına
Osmanlı tarihinin
Hareket Ordusu
ve sıkıyönetim komutanı
ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket'in
zayıf ve
ürkütülmüş
bir hayaleti andıran
gölgesi...
İttihat ve Terakki
geride ve sinsi...
Ve yeniden
özel teşebbüs eliyle
kalkınma çabaları...
-Ve bu kez
zaptiye kurşununa
süngülerin eklenmesiyle...-

Levent Şahverdi Arşivi

1909
Halkın alınterinin
bir kez daha
Alman silah tröstlerine akıtılması...
Ve Alman emperyalizmin
armağanı
iki *"mefkûre"*nin
gemi azıya alması:
Panislamizm,
Pantürkizm...
1910:
Bir muhalif daha
konuşamayacak artık
"Sada-i Millet" başyazarı
Ahmet Samim...
Aynı yıl:
İstanbul ve İzmir'de
ilk gizli sosyalist örgütlenmeler...
Ve Hüseyin Hilmi'nin
Osmanlı Sosyalist Fırkası...
Aynı yıl:
Mustafa Suphi'nin
Paris'ten dönüp
bu partiye katılması...

Levent Şahverdi Arşivi

7

Kanlı
korkunç
karanlık yıllar...
Her şeyin bir anda
ve birçok alanda çözülüşü...
Tarihin
şaşmaz fermanıyla
hükümlü bir yapının
çöküşü...
İtalyan donanması
ateş yağdırırken
Trablusgarp kıyılarına
İngiliz parmağı
Yemen'i
kana bulamaktaydı...
Ve yeni bir 31 Mart
konuldu sahneye...
Hürriyet ve İtilaf iktidarı...

Levent Şahverdi Arşivi

Ve reji tütün kumpanyası işçilerinin
İngiliz ve Fransız patrona karşı
İstanbul'u kırk gün
İzmir'i
yirmi gün sarsalayan çıkışları
bermutat
demir ökçeyle bastırıldı...
Ve 1912 sonbaharında
başladı
I. Balkan Savaşı...
Her cephede
inanılmaz yıkım
ölümcül yenilgi...
Darülmuallimin
ve Mekteb-i Sultani
iktisat bilimi öğretmeni
Mustafa Suphi
bir kitap çevirdi:
"Toplumsal Bilim Nedir?"
Bir kitap yazdı:
"Uygarlaştırma Görevi..."
O günün diliyle
"Vazife-i Temdin..."

Levent Şahverdi Arşivi

Yani *"Garp medeniyetinin*
ilkel topluluklara
adalet düşüncesini aşılamak
sermayenin niteliğini
ve kullanış biçimini öğretmek için
en ıssız topraklarda
zor kullanarak
ve bin bir çeşit
dalavereyle
ilerlemesi" konusunda...
"Bir vazife-i medeniye midir bu
zulüm ve vahşet midir yoksa?..
Milyonlarca insan evladı
çöküntüye mahkûm ediliyor
ve nezdine gidilen kavim
ekseriya mahvoluyorsa..."

Levent Şahverdi Arşivi

Ocak 1913:
Yarbay Enver
sürdü beyaz atını
mermer basamaklarına Bâb-ı Ali'nin...
Yanında
gözüpek bıçkınları
İttihat ve Terakki'nin
Ve hışım gibi
daldı içeri...
Harbiye Nazırı
yere serildi
-ve birkaç kişi daha-
Ve ilk gününde
ikinci diktatörlüğünün.
Daily Telegraph
muhabirine
Mahmut Şevket Paşa
şöyle dedi:
"Memleketimizin
hüsn-ü idaresi için
müşavirler getirteceğiz
Avrupa'dan..."

Levent Şahverdi Arşivi

Ve artık akıtılacak
tek damla kanları kalmayan
hasta, aç, sakat
yaralı ve ümitsiz
insanlardan kurulu bir ordu
kırk bir can
eksilmiş olarak
sürüklenirken geriye
Mustafa Suphi
ulusal iktisat
ve ulusal bir
anayasa
savlarıyla
"Milli Meşrutiyet
*Fırkası"*nın
kurucusu oldu
ve *"İfham"* Gazetesi'ni
çıkarmaya başladı...
"İfham" yani uyarı.
Ve savaş kundakçıları
sergilenirken
*"İfham"*ın aydınlığında
cellatların
inerken maskeleri
Suphi İngiliz ajanı
olmakla suçlandı...
-Lenin'i Alman ajanlığıyla
suçlayan ihanetin
Osmanlı şubesince...-

Levent Şahverdi Arşivi

Haziran 1913:
Zayıf ve ürkütülmüş
bir hayaleti andıran
gölge
devrildi...
-Beyazıt'ta arabası içinde
aldığı kurşun yaralarından...-
Yeniden
İdare-i örfiye...
Divan-ı Âli...
Ve günlerce kaldırılmayan
darağaçları...
Ve Bahr-i Cedid vapuru
aralarında
Mustafa Suphi'nin de bulunduğu
yüzlerce sürgünü
taşırken Sinop'a doğru;
General Liman von Sanders komutasında
Alman Heyet-i Asker-i Islahiyesi
vasıl oldu
Dersaadet'e...
Ve donanmanın ıslahı için
İngiltere'den Amiral Limpus
ve jandarmanın ıslahı için
Fransa'dan
Bauman paşalar
getirtildi...

Levent Şahverdi Arşivi

8

Düşündü genç adam
kulaklarında
ezgisi dalgaların
düşündü günler ve geceler boyunca,
-ki o otuz yaşına
yeni varmıştı daha-
ataktı
cesur ve
inatçıydı...
Düşündü genç adam
düşündü yeniden
anlamını
ölümün
hayatın
kavganın,
-ki o otuz yaşına
yeni varmıştı daha-
ve kalbi
belki her zamankinden çok
büyük, güzel
güzel ve haklı
bir şeyler yapmak
arzusuyla çarparken
ömrün
on beş yılını
Sinop zindanının
surları arkasında bırakmak...

Levent Şahverdi Arşivi

-Yarbay Enver
beyaz atından
Enver Paşa olarak inmiş
ve oturmuştu
Harbiye Nezareti koltuğuna...
İttihat ve Terakki
geride ve sinsi
değildi...
Panislamizm
Pantürkizm
"mefkûre"leri
harlandı
yerli tilmizlerin tezgâhında...-
Düşündü genç adam
kefen yerine
üniformalar
uydurularak sırtlarına
ateşten ateşe
sürülen halkı...
Kalbi tutuşurcasına
beyni çatlarcasına düşündü
Düşündü: Ne yapmalı?..

Levent Şahverdi Arşivi

Ötede
Büyük Asya'ydı
geniş bağrıyla uzanan...
Orada
bir gazete çıkarmak
sürdürmek kavgayı...
Ve bir gün
-yılı dolmadan
sürgünlüğün-
bir Laz takasıyla
ve bir hafta
ölümle burun buruna
Karadeniz'i aştı...
Ve dünya
kılpayı eşiğindeyken
kanlı bir uçurumun
-1914
başlarında-
Sivastopol'a ulaştı...

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

II. Bölüm

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

1

Haziran 1914:
Avusturya Veliahdı
Arşidük Ferdinand'ın
Sırbistan'da
dökülen kanı
oradan
Almanya'ya sıçradı
Rusya'ya oradan...
Mustafa Suphi
yurtdışında
ilk yazısını
Bakû, *"İkbal"*
gazetesinde
yayımladı.
"Jöntürklerin nedir amacı
seferberlik ilan etmekle?
Türkiye bu savaşta
tarafsız kalmalıdır...
Savaş uzarsa
Almanya
açlığa mahkûm olacak;
savaş
denize geçerse
kesindir
Alman yenilgisi..."

Levent Şahverdi Arşivi

Temmuz - Ağustos
kan lekesi
genişledi...
İngiltere batıdan
uzattı ahtapot kollarını
ve Uzakdoğu'da
bir başka canavar
kımıldadı.
Japon militarizmi...

"Balkan savaşından
arta kalan
delikanlılar
henüz döndüler ocaklarına;
ve henüz işlemeye
başladılar toprağı...
Bugün tek amaç ana toprakta
Küçük Asya'da tutunmak olmalıdır...
Türkiye bu savaşta tarafsız kalmalıdır..."

Levent Şahverdi Arşivi

Ağustos 1914:
Goeben ve *Breslau* zırhlıları
girdiler Boğaz'a...
Peşlerinde
İngiliz donanması...
"Drang nach Osten"
politikası
Wilhelm'in
fiilen
girdi yürürlüğe...
"Doğuya Doğru"
yürüyüşte
ufku açıktı artık
Alman ordularının...

Levent Şahverdi Arşivi

Kasım 1914:
Avlusu
Fatih Camisi'nin
donatıldı bayraklarla
"Ve Allah-ü taalâ
ve halife-i
seniyye adına
İslamın
düşmanlarına
Cihad-ı Ekber"
ilan edildi...
Ve Berlin'de
yazılıp basılan
Kutsal Savaş
çağrıları
ulaştırılırken Müslüman Afrika'ya
Alman uçakları tarafından;
Mustafa Suphi
düşman bir devletin
yurttaşı olarak
Çar polisince tutuklandı
ve Kaluga
savaş tutsakları
kampına gönderildi...

Levent Şahverdi Arşivi

2

Ve Enver Paşa
başkomutan
ve damad-ı padişahi...
Göğsü kabarık
bıyıkları
Wilhelm usulü
yukarı kalkık
ve benzi
belki az daha solgun
mutattan;
*"Sarıkamış Seferi"*nden
İstanbul'a döndüğünde;
geride
kar çöllerinde
Allahuekber
dağlarının
buz sahralarında
90.000
ölü vardı
90.000 can...
Tek kurşun atmadan
düşmana
tek düşman askeriyle
karşılaşmadan
donan
90.000 insan...

Levent Şahverdi Arşivi

— Ya kardeşler
ya Kaluga
Kaluga uzak mı Sarıkamış'tan?

— Mustafa Suphi
çok kalmadı
Kaluga'da.
Alman orduları
Lehistan
üzerinden ilerlerken
Urallara gönderildi
Kaluga'dan...

Levent Şahverdi Arşivi

3

Kazma sesleri gelir madenden
fenerler kör kör ışılar
yüzüm alev basmış yanar
olmaz olsun böylesi çalışma
zulümdür yapışmış yakamıza

Ural. Vahşi ve
büyüleyici doğa.
Taygalar
dağ nehirleri...
Onlar ki bir zaman
kanıyla tutsak köylülerin
bulanıp akmışlardı.
Pugaçev bu topraklarda
yükseltmişti isyan bayrağını...
Ve şimdi
maden ocakları Uralların
işlikler
demir fabrikaları
kan içinde
çelikten
şakakları
inliyordular...
Ve Türkiyeli
savaş tutsakları
-işçi ve köylü askerler-
Rus emekçileriyle omuz omuza
çalışıyordular...

olmaz olsun böylesi çalışma
zulümdür yapışmış yakamıza

Levent Şahverdi Arşivi

Soğuktur toprağın altı
toprağın altı karanlıktır
ayacıklarım sızım sızım sızlar
olmaz olsun böylesi çalışma
zulümdür yapışmış yakamıza

İnce, çelebi
gözlüklerinin arkasında
sevecen ve kararlı pırıltılar
ve yüzünde çizgiler taşıyan
genç bir adam
şöyle dedi bir gün onlara:
"İşte kardeşler
bize düşman
düşman diye bellettikleri...
Onlar da aç
onlar da çıplak
onlar da cephede kırdırılmakta.
Bizde Padişah
onlarda Çar
her iki yerde halk en altta
en üstte zenginler ve paşalar...
Demek düşmanı
başka yerde
aramalı..."

kazma sesleri gelir madenden
yukarıda taş kırar tutsaklar

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi
Bolşevik kanadı üyelerinden
Mustafa Suphi'ydi söyleyen bunları...

Levent Şahverdi Arşivi

4

1916:
Somme Nehri
savaşları.
İlk kez tank kullanılması bir savaşta.
1.300.000
ölü ve yaralı
Almanya'ya
ekonomik kuşatma.

Verdun;
Alman yenilgisi...
Cihet-i Osmaniye:
Un, bulgur, fasulye
ve vagon simsarları
iaşe buhranı
ihtikâr
Mısır'ı fethetme
hülyaları...

Kudüs
Mescid-i Aksa
Bahr-i Ahmer...
Cephelerde üç milyon asker...
Otuz yedi kat fırlamışken
ekmek fiyatı
Almanya'ya gönderilmekte
köylünün buğdayı...

Levent Şahverdi Arşivi

Ve Suriye
cephesinde
ne hediye-i seniyye
ne selam-ı selamat encam-ı şahane
yani ne armağanları
ne selamları padişahın
engel olabildi
Şerif Hüseyin isyanına...
Ve yedi
en büyük darbeyi
Muhammed'in torunundan
İttihad-ı İslam hareketi...
Erzurum düştü...
Trabzon zaptedildi...
Ve Çar orduları
Sivas ve
Musul üstünden
ilerlerken...

Levent Şahverdi Arşivi

5

Şubat 1917:
Putilov fabrikası
işçileri
yürüdüler
kalbine doğru kentin...
Askerler de
katıldı onlara.
Zindanlar
zaptedildi
İş günü kendiliğinden
indi sekiz saata.
Mart
"Pravda"
"Uzaktan Mektuplar"
Nisan
Petrograd
Finlandiya Garı...
293 no.lu vagondan
bir adam indi
çekik gözleri
bilgece parıltılı
geniş alınlı...
Kronştad Zırhlısı tayfaları
oradaydılar
İşçiler

Levent Şahverdi Arşivi

Kızıl Muhafız birlikleri.
Ve bu kez
dokuz yıl uzayan
sürgün sonrası
ilk söylevinde
kısa ve kesin
konuştu Lenin.
Ertesi gün
"Nisan Tezleri..."
Haziran
grevlerde 500.000 insan...
Lenin
yeraltında yeniden.
"Açlığın
kemikten
eliyle
devrimi
boğmak için"
burjuvazi
kapattı fabrikaları.
Ağustos
başkomutan
cüce Kornilov
ayaklandı.
Ve ezildi
işçiler
askerler
tayfalar tarafından.
Petrograd
Kuzey ve Batı cephesi askerleri
katıldılar Bolşeviklere
ve tüm olarak
Baltık filosu
denizcileri.

Levent Şahverdi Arşivi

Eylül.
Alman donanmasında isyan...
Ve 24 Ekim
sabahı
sessizce başladı
silahlı ayaklanma.
25 Ekim
Kerenski
devrildi.
Ve son kalesi
burjuvazinin
Kışlık Saray
düştü
26 Ekimde.
Dünya yeni bir gökyüzü
altındaydı şimdi...

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

III. Bölüm

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

1

"Arkadaş
bir dakika dur
ve bak şu Kızıl Yıldız'a.
O senin
kurtuluşunun
simgesidir...
Her kim taşıyor onu
bil ki
kardeşindir
odur kara günleri
yıkacak olan...
Arkadaş seni
boyunduruk altında tutmak
özgürlüğünü
ve toprağını
elinden alarak
seni sonsuza dek
tutsaklaştırmak isteyenler
görünce Kızıl Yıldız'ı
titrer...

Levent Şahverdi Arşivi

Arkadaş
bir dakika dur
ve bak şu Kızıl Yıldız'a
Git. Kızıl Ordu'ya
yazıl sen de...
Parlasın ışığı
senin de alnından..."

Mustafa Suphi'nin
Asya ve Kafkasya
Müslüman halklarına
çağrısından...

Levent Şahverdi Arşivi

2

İstanbul
"Sabah" Gazetesi:
"Nereden geliyor
bu muzır kışkırtma
bu bolşevik düşünceler
emekçi yığınları arasına?"
Moskova
"Türk Sol Sosyalistleri Kurultayı":
"Tarihte ilk kez
gerçekten dile geliyor
halkımızın
duyguları.
Askerler
işçiler
ve köylüler
ilk kez
onlar adına
ve onların
diliyle konuşan
bir ses işitmekteler..."

Levent Şahverdi Arşivi

Emeğin ve kardeşliğin
Yeni Dünya'sıyla
tanışmaktayken İstanbul proleteryası
doklarda
işliklerde
fabrikalarda
dolaşmadayken elden ele
Mustafa Suphi'nin *Yeni Dünya*'sı;
III. Enternasyonal
I. Kurultayında
Mustafa Suphi
şöyle demekteydi:
"Başı Avrupa'daysa
kapitalizmin
kökü Asya'nın
verimli ovalarındadır.
Görevimiz
şudur öyleyse
Doğuda emperyalizmin
kökünün kurutulması..."

Levent Şahverdi Arşivi

3

Ekim 1918.
Osmanlı İmparatorluğu
bıraktı silahı.
İngiliz emperyalizmi
girdi Musul'a...
Ve boğmak için
Sovyet devrimini
Rusya'da
Çarlık amirali
Kolçak'a
uzattı elini.
Güneyde
General
Denikin'i besledi.
İttihat ve Terakki
feshetti kendi kendini
başbuğları bir Alman zırhlısına
binip kaçtılar.
Savaş sonrası
ekmek ve
merhamet dilenen
asker dökümtüleriyle
doldu İstanbul.
Hasta
işsiz
ve açtılar.

Levent Şahverdi Arşivi

İngiliz yandaşı
Hürriyet ve İtilaf
çöreklenmişken Bâb-ı Âli'ye
inlerken vatan
bir söz fışkırdı
halkın bağrından:
Kuvayi Milliye...
Güney Anadolu:
Sarı Efe,
Aydın dağlarında
Demirci Mehmet...
Ve Yörük Ali
birlikleri
yurtsever
yiğitliklerinden
başkaca bir yerden buyruk almadan
ve yokken
buyruk verecek bir makam
yürüdüler
Aydın üstüne...

Levent Şahverdi Arşivi

Üç bin kişilik
Yunan birliği
püskürtüldü...
Ve Haziran sonunda
bir mesaj ulaştı
Yunan başbakanı
Venizelos'a:
"Tam bir Türk seferberliği...
Her yandan
saldırıya uğrayarak
her gün biraz daha
toprak yitirmekteyiz.
Kuvvet
gönderilmezse
pek yakında İzmir
tehdit altına girer..."
1. Kolordu Komutanı
General Nider...

Levent Şahverdi Arşivi

4

Yakın olmak için Anadolu'ya
Kırım'a taşındı Mustafa Suphi
Yeni Dünya'sıyla...
Ve koyunlarında muska yerine
Mustafa Suphi'nin Türkçeleştirdiği
Komünist Manifestosu'nu taşıyarak
geçerlerken anayurda
işçiler ve askerler
Odesa üstünden gemilerle;
Sadrazam Damat Ferit
imzasıyla bir şifre
ulaştı Trabzon valisine:
"Birtakım bolşeviğin
Osmanlı kıyılarını geçerek
Anadolu'ya girdikleri
anlaşılmaktadır...
Ülke içinde
bolşevizm iblisinin
yayılma ve
genişlemesinin önlenmesi..."

Levent Şahverdi Arşivi

Nesebi gayri sahih
Çocuğu İngiltere'nin
General Denikin
Odesa'ya girdi...
Yakarak geçtiği yerlerde
yaşam ve sevinç adına
ne varsa...
Ve *Pravda* gazetesinde
Suphi ve arkadaşlarının
Denikin'in
eline geçtikleri
ve kurşuna dizildikleri yazıldıysa da
Suphi, Kuzey'e yürüyen
efsanevi
12. Ordunun içindeydi...
Enternasyonel'e gönderdiği
Eylül 1919
tarihli mektubunda
şöyle anlatıyor bu günleri:
"Sağdan
Makno ve Denikin
soldan
Rumenler ve Petlyura.
Ardsız arasız dövüşler...
Biz enternasyonalistler
hazırız
tam ortasına gitmeye kavganın...
Ve en güç koşullara
ve saflarımız
düşmanla çevrilmiş olmasına karşın
tamdır
zafere olan inancımız..."

Levent Şahverdi Arşivi

5

Türkistan
Kaşgar
ve Buhara'da
Mustafa Suphi'nin önderliğinde
örgütlenmedeyken Müslüman halklar
kurutmak için
Doğuda
kökünü emperyalizmin;
indirdi halkın kılıcını
Bakû petrol proletaryası
en büyük koluna bu devin...
Suphi, Bakû'ya
taşıdı *Yeni Dünya*'yı
ve bir mektup
gönderdi Ankara'ya:
"Tüm gücümüzle
desteklemekteyiz
ulusal başkaldırıyı...
Elli top
yetmiş
makineli tüfek
on yedi bin tüfek ve cephane
Bakû'dan yola çıkarıldı..."

Levent Şahverdi Arşivi

Yeni Dünya
Bakû'da
yayımlanmaktadır şimdi
4000'i aşkın tirajıyla...
"Balkan ve
son Avrupa
kasaplıklarında
bahtsız Anadolu rençberlerinin
kanlarının dökülmesine
karşı duran biz;
bir yıl önce
Kemal Paşanın
bize Odesa'da bildirdiği
savaşa yandaş olduk...
Ve bugün Antant
yağmacılarına karşı
büyük bir
cephe açan
Kuvayi Milliye ordularının
başarılarına yardım etmekteyiz..."

Levent Şahverdi Arşivi

6

1920.
Denikin Kırım'dan temizlendi.
Ve Türkiye'de çeteler
Ceyhan ve Aksu'da
tüm dağlık alanları
ele geçirdiler.
Ve İzmir'den
Akhisar üstüne yürüyen
20.000 kişilik
işgal ordusuna karşı
beşte bir
güçleri
bozuk silahları
ve tek toplarıyla
karşı durdu
Çerkez Ethem
Pardi Pehlivan birlikleri...
Ve Kilis'le
Antep arasında
Şahin Bey
bir avuç
yurtseverle
ve adına yaraşır
bir yiğitlikle
durdurdu
Fransız işgalciyi.

Levent Şahverdi Arşivi

Ve anayurdunu
savunan bir halka
kurşun atmayan
Yunan komünistleri
kurşuna dizilirken
Yunan ordusunda;
Kuvayi Seyyare
Bolşevik taburu komutanı
Topçu Yüzbaşısı İsmail Hakkı
zorlu darbeler
indirdi düşmana...

Levent Şahverdi Arşivi

16 Mart
İstanbul'un işgali
23 Nisan Ankara
Büyük Millet Meclisi
Nisan - Mayıs - Haziran
Düzce, Yozgat, Zile
Çapanoğlu ve Anzavur ayaklanmaları
Ve kendi sözleriyle
Kemal Paşa'nın
"Müthiş dalgaları
isyanların
çarparken
Ankara'da
karargâhının duvarlarına"
Çerkez Ethem
birlikleri
bütün isyanları
paramparça etti...

Levent Şahverdi Arşivi

Ağustos 1920
Sevres Andlaşması...
Eylül
TKP Kurultay çağrısı:
"Çağlardır
bir bahtsızdan
bir bahtsıza geçirilen
zincirleri
kırmak dileğindeysen
katıl
kurultaya."
Ve başkan olarak
kapanış söylevinde
Mustafa Suphi
şöyle seslendi
Türkiye halkına:
"Silahı bırakma
yoksa sultanın borçlarını
ödetecekler sana
ve boğacaklar
başlattığın devrimi.
Yarın
daha büyük yıkımlar
söz konusu olacaktır
savaşın
asıl hedefinin
kapital olduğu
anlaşılmazsa..."

Levent Şahverdi Arşivi

7

Bakû'da, Mustafa Suphi Sokağı'nda
Bir yanımda Suphi, Nejat bir yanımda

Bakû'da, Mustafa Suphi Sokağı'nda
Bir yanımda inanç, umut bir yanımda

Bakû'da, Mustafa Suphi Sokağı'nda
Bir yanımda öfke, inat bir yanımda...

Levent Şahverdi Arşivi

8

1920'nin
son ayları.
Bakû'dan
bir mektup aldı Mustafa Kemal
Suphi ve Nejat imzalı:
"Hükümetiniz
emperyalistlerle
çarpıştığı sürece
partimiz
yanınızdadır.

Memleket
mazlum her milletin
son kurtuluş silahı olan
devrim gücünden
yoksun kalmamalıdır.

Türkiye'de
her yanda doğan ve güçlenen
örgütlerimizi
yasallaştırmak dileğindeyiz.

Samimi
ve makul propaganda yoluyla
toplumsal devrim
ilkelerini hazırlamak
yöntemini izleyeceğiz..."

Levent Şahverdi Arşivi

Kasım 1920.
Daily Herald:
"Kemal'i tanımalıyız
O zaman Bakû'dan
Kızılların kovulmasına
izin verecektir..."

Times:
"Antant devletleri
Sevres andlaşmasını
Türkiye yararına değiştirirse
Türkler
Bolşeviklere sırt çevirir..."

Levent Şahverdi Arşivi

Ve İngiltere'de
"Yunan dostu"
Başbakan
Lloyd George'un
sarsılmadayken sandalyesi
Yunanistan'da
Venizelos devrildi...
Ve 900 milyon franklık
yatırımları
güvence altında kalmak koşuluyla
Fransa
tanıdı
Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ni...
Ve yürüdüler
üstüne çetelerin
Albay İsmet
Albay Refet birlikleri...
Kötü yazgısına
Yenildi Ethem...
Demirci boyun eğdi...
Yörük Ali koşulsuz
katıldı orduya...
Ve Ankara'dan
bir mektup
ulaştı Bakû'ya:
"Aynı hedefe
yürüdüğümüz
Türk Halk İştirakiyun Fırkası'yla
tamamen işbirliği yapmak amacıyla
tam yetkili
temsilcinizi gönderiniz..."

Levent Şahverdi Arşivi

9

Gitme kal sevdiğim bu gece
Dışarda hain bir karanlık
Dışarda Taşnaksityun çeteleri
Casuslar var içimizde

Durmak olmaz ki bir kez
Halk için çıktın mı yola
Demiri tavında dövmek gerek
Ucunda ölüm olsa da

Gitme kal yiğidim bu gece
Erzurum'da Karabekir Paşa
Erzurum Valisi Deli Hamit
Yatmış beklerler pusuda

Durmak olmaz ki bir kez
Halk için çıktın mı yola
Demiri tavında dövmek gerek
Ucunda ölüm de olsa

Gitme kal kardeşim bu gece
Trabzon'da Barutçuzade
Kayıkçılar Kâhyası Yahya
Yatmış beklerler pusuda

Durmak olmaz ki bir kez
Halk için çıktın mı yola
Demiri tavında dövmek gerek
Ucunda ölüm de olsa

Levent Şahverdi Arşivi

10

Karadeniz
ıssız, karanlık
bir denizdir,
tasalı
kırgın.
Ve bir göl gibi
sıkışıp kaldığı
karaların
kıskacında
bunalmış gibidir.
Mustafa Suphi
ve arkadaşları
on beş
kavga ve bilinç yoldaşı
bu denizde öldürüldü
ve bu dalgalara gömüldü cesetleri...

Levent Şahverdi Arşivi

Mustafa Kemal şöyle demişti:
"Biz
bizi yoketmek isteyen
emperyalizme
ve bizi yutmak isteyen
kapitalizme karşı
bütün bir ulusça savaşımı
ilke edinmiş kimseleriz..."
Ekleyecekti:
"Milyonerler
hatta milyarderler
yetiştireceğiz..."
On beşler
bizi yoketmek isteyen emperyalizme
ve bizi yutmak isteyen
kapitalizme karşı
dövüşü temelden
örgütlemeye gelmişlerdi
ama cellatlar
çıktı karşılarına...
Çünkü doğum
başlamıştı bile
ölümü taşımaya bağrında...

Levent Şahverdi Arşivi

Şair bir an
durdurdu kalemini
uğuldayan başını
çevirdi geçmişe
ve geleceğe...
Halk
çok acılar çekti
ve çekmede...
Fakat ölüm
yaşamı yıldıramaz...

"Hiçbir şey
ne kan
ne zindan
ne ateş
halkın bağımsızlık
ve demokrasi
savaşımını durduramaz..."

1971-1979

Levent Şahverdi Arşivi

YAPITTA GEÇEN KİMİ OSMANLICA SÖZCÜK VE DEYİMLER İÇİN SÖZLÜKÇE

Amele: İşçi
Bâb-ı Âli: Yüksek kapı. Osmanlı hükümeti.
Bahr-i Ahmer: Kızıl Deniz.
Bermutat: Alışıldığı üzere.
Bizatihi: Kendiliğinden, kendinden.
Caiz: Uygun, olabilir, olur.
Cihanbani: Dünya kuran.
Cihad-ı Ekber: Kutsal savaş.
Darülmuallimin: Yüksek Öğretmen Okulu.
Dahili mülk: Yurtiçi.
Debbağ: Tabak, sepici.
Devri Saltanat: Saltanat dönemi.
Düyun-u Umumiye: Genel borçlar. Osmanlı Devletinin dış borçlarının ödenmesi için alacaklı devletlerce Osmanlı Devleti içinde kurulan örgüt.
Efal: Filler, işler.
Emrivaki: Oldubitti.
Fırka: Parti.
Heyet: Kurul.
Islah: Düzeltme, iyileştirme.
İaşe: Beslenme.
İdadi (İdadiye): Lise karşılığı okul.
İfham: Anlatma, bildirme.
İhtikâr: Yolsuzluk.
İttihat: Birlik.
İttihad-ı İslam: İslam Birliği.
Kavim: Ulus, budun.
Makul: Akla yakın, akıllıca.
Mebusan: Saylavlar, milletvekilleri.
Mefkûre: Ülkü, ideal.
Mekteb-i Sultani: Galatasaray Lisesi.

Levent Şahverdi Arşivi

Melaiksimat: Melek huylu, melek ahlâklı. (II. Abdülhamid'in sıfatlarından...)
Men: Yasaklamak.
Mescid-i Aksa: Kudüs'teki ünlü büyük cami.
Muhalifeyn: Muhalifler, karşıtlar.
Mutad: Alışılmış.
Mücahede: Savaşım.
Müşavir: Danışman.
Nezd: Yan.
Nesep: Soy sop.
Nesebi gayri sahih: Babası belirsiz, piç.
Panislamizm (Fr.): Tüm Müslümanları aynı yönetim altında toplama amacı güden politik görüş.
Pantürkizm (Fr.): Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, Osmanlılık ve İslamcılık akımları karşısında bütün Türklerin tek vatanda ve tek bayrak altında birleştirilmesini amaçlayan ırkçı akım. Turancılık.
Sada: Ses.
Sada-i Millet: Ulusun sesi.
Sani: İkinci.
Şerif: Saygın.
Seniyye: Yüksek, yüce.
Zat: Kişi.
Zat-ı Şahane: Yüce kişi. Padişah.

Levent Şahverdi Arşivi

ataol behramoğlu

MUSTAFA SUPHİ DESTANI

"Nâzım Hikmet, O'nun, ya da onlar'ın onbeşlerin destanlarını her sanatçıdan önce yazmak isterdi.Ne yazık ki felek ona bu konuda yar olmadı. Ancak, onları her düşündükçe kalbine on beş kara saplı bıçağın saplandığını duyar, dişlerini gıcırdatırdı. Bu onur, çok ilerdeki bir kuşaktan yetenekli bir şaire, Ataol Behramoğlu'na nasip olacakmış!(...) Ataol Behramoğlu salt bir destan yazmadı.Yaşam öğesi yitip gitmiş olan bir devrim kurbanının canlanmasına yardım edecek birçok değerli bilgiyi de yıllarca süren araştırıcı zekâsıyla bulup,yerli yerine koymuştur." (Hasan İzzettin Dinamo, "Gerçek",17 Aralık 1979.)

"Değişik bir yöntem var Destan'da. Bu yönteme diyalektik kurgu diyorum. Ürünün başarısında önemli bir nokta da bu. Karadeniz betimlemesiyle başlayan Destan,diyalektik kurgunun etkisiyle dalga dalga ilerliyor. Sağlam, tutarlı bir kurgunun üstünde yükseliyor."(Cengiz Gündoğdu, "Demokrat",18 Mart 1980.)

"Mustafa Suphi gibi Türkiye sosyalizminin en önemli kişilerinden birinin yaşamını destanlaştırma girişiminde ozanın kuru bir öğreticiliğe (didaktizme) düşme, konusuna duygusal açıdan yaklaşarak salt bir övgü düzeyinde kalma ve serbest nazmın kurduğu nesirleşme tuzağına düşme dokuncalarını (tehlike) alt etmesi gerekiyor. Bu açıdan bakıldığında Ataol Behramoğlu işinin üstesinden gelmiş.(Kemal Bek, "Edebiyat Cephesi", 1-15 Mayıs 1980.)

"Usta bir mısra işçiliği, tutarlı bir bütünlükle, neredeyse lezzetini unutur olduğumuz 'şiir karşımızda' diye düşündük. Kıvandık. Gençlik yıllarımızdan kalma bir 'hazla' keyiflendik." (Aydın Engin, "Politika", 16 Eylül 1979)

"Peki, koca, koskoca Nâzım ustadan sonra destan örmeye kalkışmak için mangal kadar bir yürek gerekmez mi? O yüreği Ataol'da bulmak, sezmek, duymak olanaklı. Ülkesine bir M.Suphi'yi yeni baştan yaşattığı, O'nu bana da yakınlaştırdığı için kendisine teşekkür ederim"(Hasan Mercan/Priştine-Yugoslavya, "Sanat Emeği", 1980.)

"Edebiyata 60'lı yıllarda gelen ilerici Türk şairlerinin seçkin temsilcilerinden,uluslar arası 'Lotus' ödülü sahibi Ataol Behramoğlu'nun "Mustafa Suphi Destanı' 70'li yılların devrimci yapıtları arasında özel bir yere sahiptir" (Kadir İsmayilov/Bakû-Azerbaycan, "Edebiyat ve İncesanat", 28 Haziran 1989)

ISBN:978-9944-61-045-2

9 789944 610452

Levent Şahverdi Arşivi